

Protipovodňovým stavbám předcházeli výzkum archeologů

Už v listopadu 2012 začalo PM realizovat projekt protipovodňových opatření k ochraně Velkého Meziříčí. Stavební práce v bezprostřední blízkosti historického jádra mají město chránit před stoletou vodou v Oslavě a Balince. Zahájení prací na nové levobřežní ochranné zídce kolem Balinky doprovázel letos na podzim v úseku nad jejím soutokem s Oslavou záchranný archeologický výzkum. Samotní archeologové byli překvapeni, na jak bohaté naleziště ve Velkém Meziříčí narazili. To nejzajímavější shrnuje ve svém příspěvku vedoucí archeologického výzkumu Mgr. Pavel Hušták.

Záchranný archeologický výzkum předcházející výstavbě protipovodňových opatření města Velkého Meziříčí prováděla letos v říjnu archeologická společnost Pueblo, o.p.s. Výzkum spočíval v dokumentaci 250 m vzniklého profilu zadních traktů historických městských parcel, které ohraničovala říčka Balinka.

Stavbaři při výkopech odhalili čtyři až pět metrů vysoké profily, které nabídly archeologům unikátní řez historií města. Mezi jedinečné archeologické objevy bezesporu patří i nález středověkého opevnění, takzvaného polského plotu, což byly dřevěné palisády propletené větve-

mi. Konstrukce mohly být součástí lehkého hradebního opevnění, zároveň však sloužily i ke zpevnění břehů řeky. Nalezené dřevěné konstrukce byly pomocí dendrochronologie¹ na rok přesně datovány, respektive byl datován pořez jednotlivých stromů. Ze získaných dat byla prokázána výstavba dřevěného ohrazení v letech 1464–65, další stavební úpravy jsou datovány k roku 1522.

Archeologům se také podařilo zpřesnit chronologický vývoj jednotlivých kontextů - vrstev obsahujících široké množství zejména keramického materiálu, dále pak skla, kachlů a jiných předmětů. Velkým

překvapením byly nálezy dochovaných artefaktů z organických materiálů, například kožené boty z druhé poloviny 15. stol. Celkem archeologické nálezy zaplnily 40 velkých beden. Co do počtu jsou jich desítky tisíc. Očištění, konzervace, vyhodnocení nálezů a dokumentace potrvá cca rok, nicméně již dnes můžeme konstatovat, že převažují nálezy z 15. a 16. století.

Díky získaným nálezům si dokážeme utvořit představu o sociálním statutu jednotlivých majitelů městských domů, dále lze sledovat možný pohyb luxusního zboží. Mezi takové zboží lze bezspo-

ru zařadit nález tzv. loštického poháru. Jedná se o typickou keramiku s puchýřkovitým povrchem, jejíž výroba probíhala od konce 14. do poloviny 16. století v Lošticích na Moravě. Zajímavostí je, že tyto poháry se distribuovaly už tehdy do celé Evropy a jeden je dokonce ztvárněn i na obraze Hieronyma Bosche *Zahrada pozemských rozkoší*.

Další zajímavý soubor představují nálezy kachlů, které byly ve vrcholném středověku velmi bohatě zdobeny. Nacházíme zde široké spektrum náboženských, heraldických a jiných, blíže nespecifikovaných motivů. Nálezy takových unikátních souborů nám promlouvají v symbolické řeči napříč staletími a odrážejí tehdejší obraz ideového světa. K takovým nálezům z Velkého Meziříčí patří motiv „Zmrtvýchvstání Krista“, vyobrazení „Meluzíny“² a celá řada kachlů s rytířskou tematikou. Samostatnou kapitolou je nález kachle s portrétním vyobrazením jejich majitele, tehdy bezesporu významného měšťana. Jedná se tedy o nejstarší dochovaný portrét obyvatele Velkého Meziříčí.

Z dalších nálezů, které označujeme jako ekofakty,³ jsou nálezy kostí a makrozbitků⁴ (pecky, semena, obilky), které se získávají flotací přes jemná síta. Po osteologickém a biologickém vyhodnocení

získaných nálezů si tak uděláme relativně přesný obrázek například o jídelníčku našich předků.

Jak bylo již výše zmíněno, celkové vyhodnocení, ať už pořízené dokumentace nemovitých situací či získaných nálezů, je velice zdouhavou a finančně náročnou činností, na které se podílí široké spektrum odborníků. Myslím, že je zde namísto vyzdvihnout příkladnou spolupráci s investorem stavby, kterým byl státní podnik Povodí Moravy, bez jehož finanční a technické podpory by nemohl být archeologický výzkum uskutečněn.

Mgr. Pavel Hušták

vedoucí archeologického výzkumu, ředitel společnosti Pueblo, o.p.s.

Koláž nálezů. V horní části portrét měšťana z Velkého Meziříčí ze 16. stol., ve střední části kachle Zmrtvýchvstání Krista, a kachle s vyobrazením Meluzíny, ve spodní části rytířský motiv kachle a zlomek okraje loštického poháru, foto: Shinshinov.

Detail profilu se zachovalými relikty dřevěné konstrukce ve Velkém Meziříčí, foto: Shinshinov.

¹ Uvedená datovací metoda využívá klimaticky ovlivněné variability tloušťkového přírůstku stromů.

² Meluzína je mytologická postava, víla, která má místo nohou pár rybích ocasů. Poprvé se pod tímto jménem objevuje ve spisu *Historie o Meluzíně*, který v r. 1393 sepsal knihař Jan z Arrasu na objednávku vévody Jana z Berry, vévodkyně Marie z Baru a jejich bratrance, moravského markraběte Jošta Lucemburského. Od těch dob se Meluzína vyskytuje v mnoha pověstech a tajemných příbězích.

³ Ekofakt je druhem archeologického pramene. Jedná se o předmět, který byl vytvořen nebo ovlivněn lidskou činností, ale na rozdíl od artefaktu zcela nezáměrně, jako vedlejší produkt této činnosti. Jde vesměs o předměty přírodního původu, které by ale bez lidského působení v této určité formě neexistovaly. Oproti artefaktům také nemají vlastní funkci ani smysl.

⁴ Tato specializace se zabývá vyhledáváním, separací a vyhodnocením rostlinných makrozbytků. Na základě nalezené druhotné skladby rostlin je pak možno usuzovat, jaké hlavní užitkové rostliny (obilniny, luštěniny, ovoce, zelenina, koření, technické plodiny) byly na lokalitě pěstovány či sbírány, dále lze alespoň přibližně popsat nejbližší okolí lokality.